

عنوان درس: مردم آسیا چه زبان، دین و نژادی دارند؟

هدف کلی: آشنایی با نژادها، زبان‌ها و دین‌های مردم آسیا

هدف‌های جزئی:

- ۱- آشنایی با نژادهای عمده و قلمرو آنها در آسیا
- ۲- آشنایی با نام برخی از زبان‌های رایج در آسیا
- ۳- آشنایی با ادیان رایج در آسیا
- ۴- آشنایی با مراکز یا شهرهای مقدس ادیان بزرگ در آسیا

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- چند نمونه از زبانهایی را که مردم آسیا به آنها تکلم می‌کنند نام ببرند.
- ۲- نژاد اکثریت مردم آسیا را نام ببرند.
- ۳- قلمرو نژاد زردپوست آسیا را بر روی نقشه نشان دهند.
- ۴- ادیان مهم آسیا را نام ببرند.
- ۵- قلمرو ادیان مهم آسیا را روی نقشه نشان دهند.
- ۶- شهر مقدس هریک از ادیان بزرگ آسیا را نام ببرند.

بخواهید چند زبان رایج در آسیا را نام ببرند. آن‌گاه چنانچه اطلاعاتی درباره‌ی این زبان‌ها و یا خط مردمان کشورها دارید در اختیار دانش‌آموزان بگذارید مثلاً نقاط مشترک زبان‌های فارسی و پاکستانی (اردو) یا زبان‌های فارسی و عربی و زبان و خط مردم ژاپن و چین و نظایر آن. دانش‌آموزان را متوجه نقشه‌ی پراکندگی دین‌های آسیا کنید. روی تخته سه کلمه‌ی دین اسلام، دین برهمنایی

و وسایل مورد نیاز: نقشه‌ها و عکس‌های کتاب

درسی

روش تدریس: از دانش‌آموزان بخواهید با توجه

به نقشه‌ی پراکندگی نژادها و زبان‌های آسیا سه نژاد عمده‌ی مردمان آسیا را نام ببرند آن‌گاه سؤال کنید: نژاد زردپوست بیشتر در کدام قسمت آسیا زندگی می‌کنند؟ مثلاً چه کشورهایی؟ نژاد سفید پوست چه طور؟ سپس

و دین بودایی را به عنوان دین‌های رایج در آسیا معرفی کنید و از دانش‌آموزان بخواهید قلمرو این سه دین را از روی نقشه معین کنند و راجع به عکس‌های مربوط به شهرهای مقدس این ادیان توضیح دهید. همچنین اگر اطلاعاتی درباره‌ی بیت‌المقدس و فلسطین اشغالی دارید برای دانش‌آموزان بیان کنید، یا این موضوع را به عنوان تحقیق به آنها بدهید. فعالیت‌ها در حین تدریس و در کلاس به وسیله‌ی دانش‌آموزان پاسخ داده می‌شود.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱- زرد پوست

۲- دین برهمایی - هند - بنارس

۳- دین اسلام - آسیای غربی - مکه و

بیت‌المقدس

۴- دین بودایی - شرق دور - لاهاسا

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- سه زبانی را که مردم آسیا بدانها تکلم می‌کنند

نام ببرید.

۲- اکثریت مردم آسیا از چه نژادی هستند؟

سفید پوست زرد پوست

سیاه پوست دورگه

۳- تمدن و دین برهمایی در کدام ناحیه‌ی آسیا

وجود دارد؟

شرق دور آسیای غربی جنوب

شرقی آسیا هند

۴- پاسخ صحیح را انتخاب کنید

اسلام بودایی برهمایی

- این دین در خارج از قاره‌ی آسیا نیز رواج

یافته است. ()

- شهر مقدس این دین بنارس است. ()

- شهر مقدس این دین لاهاسا است. ()

- نمونه‌ی فعالیت‌های کتاب

دانستنی‌های معلم :

دین برهمایی: یکی از قدیمی‌ترین ادیان جهان است.

این دین در عالم فکر و اندیشه آزادی مطلق دارد ولی در

عمل و کردار محدود است. قبل از بودا به وجود آمد ولی

بعد با آن در آمیخت. هندوان معتقدند که آدمی در جهان

مسئول نیک و بد اعمال خویش است. به اعتقاد آنها اگر

انسان زندگی خود را به درستی گذرانده باشد روح او به

بدن‌های برتر و اگر بدکار باشد روح او پس از مرگ برای

کیفر یافتن به بدن اشخاص پست‌تر و حیوانات حلول خواهد

کرد و آنقدر ادامه خواهد یافت تا بالاخره انسانی نیکوکار

شود. (تناسخ) دین هندو دارای سه خدا می‌باشد :

۱- (برهما) آفریدگار موجودات ۲- (ویشنو)

خدای حافظ موجودات ۳- (شیوا) خدای نابود

کننده‌ی موجودات.

کتاب مقدس این دین وداها - برهمن‌ها نام دارد.

هندوان توجهی به جسم ندارند و مقصود آنان

روح و باطن خدایان است. کشتن جانوران را گناه

می‌دانند زیرا معتقدند که در همه‌ی جانوران روح خدایی

وجود دارد. برای تبرک جسم خود را به ادویه آمیخته

به فضله‌ی گاو رنگین می‌کنند، زیرا گاو حیوان مقدسی

نزد آنها به شمار می‌رود. همچنین خالی که زنان هندی

بین ابروان خود می‌گذارند آغشته به فضله‌ی گاو است.

رود گنگ برای هندوان مقدس است، از این رو هر ساله

گروه‌های بسیاری از آنان برای بجا آوردن اعمال ویژه‌ی

دینی خود به کنار این رود می‌آیند و در آب غسل

می‌کنند. مرکز انتشار این دین هند و تایلند است. بودایی: کلمه‌ی بودا به معنی «روشنایی یافته» و نام پیامبر و پیشوای دین بودایی است. دین بودایی از ادیان بزرگ جهان است. در این دین از خدا و روح و ماوراءالطبیعه که اساس دیگر ادیان است سخنی به میان نیامده است. بودا خدایان و بتها را باطل می‌داند. به این جهت این آئین را یک آئین و طریقه‌ی فلسفی می‌دانند نه آئینی الهی و آسمانی. با این که بودا بنیانگذار این دین شاهرزاده‌ای هندی بوده و علیرغم گسترش اولیه دین بودا در هند اکنون در این کشور پیروان کمی دارد و بوداییان بیشتر در چین، کره، مغولستان، تبت، هندوچین، تایلند، سری لانکا و برمه زندگی می‌کنند. بودا دارای شش قانون و پنج فرمان برای راستی و درستی است که بر اساس درون بینی و گذشتن از تمایلات شخصی می‌باشد. بودا معتقد است که انسان باید میل نفسانی و شهوت و غضب را بشناسد و آنها را در اختیار خود گیرد.

بیت المقدس: شهر بیت المقدس سه هزار سال قبل از میلاد بنا شد و نام آن در ابتدا اورسالم یا اورشلیم (شهر صلح) بود و در زمان عمر بن الخطاب این نام به بیت المقدس تغییر یافت. بیت المقدس اولین قبله‌ی مسلمانان است. مسجدالاقصی در این شهر قرار دارد و معراج پیامبر اسلام از این مکان صورت گرفته است که در قرآن کریم، در اولین آیه‌ی سوره‌ی اسراء به این مطلب اشاره شده است.

مکان‌های مذهبی و مقدسی همچون، الحرم الشریف شامل مسجدالاقصی و قبه الصخره و نیز جبل الزیتون مزار مسلمانان و شهدای اسلام از صدر تاکنون به این شهر موقعیت خاصی بخشیده است. به لحاظ وجود اماکن مقدس یهودیان و مسیحیان در بیت المقدس، این شهر از نظر ادیان دیگر الهی نیز حائز اهمیت است. از تاریخ چهاردهم مه سال ۱۹۴۸ که دولت غاصب اسرائیل در منطقه‌ی خاورمیانه با حمایت علنی دولت انگلیس تشکیل شد، این شهر مورد طمع و تجاوز صهیونیست‌ها قرار گرفت و طی دو جنگی که در سالهای ۱۹۵۰ و ۱۹۶۷ بین اعراب و اسرائیل روی داد این شهر نیز به تصرف اسرائیل درآمد.

در حال حاضر مردم فلسطین ساکن در بخش‌های اشغال شده همواره مورد هجوم و آزار و اذیت سربازان اسرائیلی بوده و برای آزادی سرزمین هایشان و بخصوص بیت المقدس در یک جنگ نابرابر درگیر هستند.

تاکنون اسرائیل، با حمایت دولت‌های امریکا و انگلیس، از اجرای قطعنامه‌های سازمان ملل در این ارتباط سر باز زده و با ایجاد شهرک‌های صهیونیست‌نشین در صدد تغییر بافت جمعیتی این شهر از تژاد عرب به یهود می‌باشد.

نژاد زردپوست: افراد نژاد زرد یا مغولی دارای صورت پهن و گونه‌های برجسته، چشم‌های کشیده، موهای صاف و قد نسبتاً کوتاه هستند. کانون اصلی زندگی آنها آسیای شرقی است. نژاد زرد از نظر جغرافیایی تمرکز و ثباتی خاص از خود نشان می‌دهد، چه تعداد زردپوستانی که از آسیای شرقی به خارج از آن منطقه مهاجرت کرده‌اند، بسیار ناچیز است. انسان‌شناسان معتقدند در زمان‌های بسیار دور گروه‌هایی از این نژاد از راه تنگه‌ی برینگ در شمال شرقی آسیا به قاره‌ی امریکا رفته و در آن جا پراکنده شده‌اند، این دسته را که به سرخ‌پوستان معروفند، می‌توان نخستین انسانهایی دانست که قاره‌ی امریکا را کشف کرده‌اند.

عنوان درس: مهم ترین ویژگی های اقتصادی آسیا چیست؟

هدف کلی: آشنایی با ویژگی های اقتصادی آسیا

هدف های جزئی:

- ۱- آگاهی از این که قاره ی آسیا از نظر منابع معدنی و زیرزمینی غنی است.
- ۲- آگاهی از این که در آسیا جمعیت شاغلان بخش کشاورزی بیشتر از شاغلان بخش صنعت می باشند.
- ۳- آگاهی از این که مهم ترین محصول کشاورزی جنوب شرقی آسیا برنج است.
- ۴- آشنایی با نام چند کشور صنعتی آسیا
- ۵- آشنایی با چند مورد از جاذبه های جهان گردی آسیا
- ۶- آگاهی از علت افزایش تعداد شهرهای پرجمعیت در آسیا

هدف های رفتاری: دانش آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- منابع مهم زیرزمینی و معدنی آسیا را نام ببرند.
- ۲- مهم ترین ناحیه ی نفت خیز آسیا و کشورهای تولید کننده ی نفت را نام ببرند.
- ۳- مهم ترین محصول کشاورزی آسیا و ناحیه ی کشت آن را ذکر کنند.
- ۴- مهم ترین کشورهای صنعتی آسیا را نام ببرند.
- ۵- علت افزایش شهرهای پرجمعیت در آسیا را بیان کنند.
- ۶- درباره ی مسئله ی اتمام منابع نفتی و پیامدهای آن در کشورهای نفت خیز آسیا بحث کنند.
- ۷- کشورهای تولید کننده ی نفت و کشورهای تولید کننده ی برنج را روی نقشه اقتصادی نشان دهند.
- ۸- چند مورد از جاذبه های جهان گردی آسیا را معرفی کنند.

وسایل موردنیاز: گچ و تخته، نقشه‌ها و عکس‌های کتاب، در صورت امکان چند عکس از جاذبه‌های جهان‌گردی آسیا و نمایش فیلم ویدیویی درباره‌ی کشت برنج در آسیا و یا پیشرفت‌های صنعتی در ژاپن و کره و ...

روش پیشنهادی ارائه‌ی درس: ابتدا توجه دانش‌آموزان را به نقشه‌ی اقتصادی جلب کنید و از آنها بخواهید به علائم معادن و بخصوص منابع نفتی توجه کنند. دانش‌آموزان با استفاده از معلومات سال گذشته‌ی خود درباره‌ی منطقه‌ی خاورمیانه، نواحی نفت‌خیز در کشورهای جنوب غربی آسیا را نام می‌برند. روی تخته در یکطرف بنویسید: منابع زیرزمینی و محصولات اولیه‌ی کشاورزی و در سمت دیگر بنویسید: کالاهای صنعتی. سپس درباره‌ی این دو موضوع و این‌که برخی از کشورها تولید صادرکننده‌ی منابع اولیه و برخی دیگر تولید و صادرکننده‌ی کالاهای صنعتی هستند با سؤال و جواب از دانش‌آموزان مطالب را توضیح دهید. سپس به بخش صنعت و بخش کشاورزی اشاره کنید و این‌که در آسیا اکثریت مردم در بخش کشاورزی مشغول به کارند. به کشور صنعتی ژاپن و کشورهای که در دهه‌های اخیر به سرعت صنعتی شده‌اند، مثل کره، چین، تایوان و به برخی از کالاهای صنعتی آنها اشاره کنید. درباره‌ی محصول کشاورزی عمده‌ی آسیا یعنی برنج صحبت کنید. سپس از دانش‌آموزان بخواهید «آیا می‌دانید»های مربوط به تراس‌بندی و کائوچو را مطالعه کنند و بعد فعالیت شماره ۱، ۲، ۳ و ۴ را در کلاس انجام دهند. پس از نتیجه‌گیری از بحث گروهی، درباره‌ی شهرهای

چندمیلیونی آسیا با اشاره به عکس مندرج در کتاب و پدیده‌ی مهاجرت از روستا به شهر توضیح دهید.

چنانچه عکس‌هایی درباره‌ی جاذبه‌های جهان‌گردی یا مذهبی آسیا نظیر دیوار چین، تاج محل در هند، مکه، جاذبه‌های طبیعی و فرهنگی ایران، معابد تایلند و مانند آن در اختیار دارید آنها را به کلاس ببرید و به دانش‌آموزان نشان دهید.

توجه: نقشه‌ی اقتصادی و نقشه‌ی سیاسی کشورها برای مطالعه‌ی دانش‌آموزان است و ارزش‌یابی از آنها فقط در حد همان سؤالاتی که در فعالیت‌های کتاب درسی آمده است، انجام می‌گیرد.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱- جنوب غربی آسیا، ایران، عراق، کویت، عربستان

۲- پاسخ‌ها متفاوت است و این فعالیت به منظور تقویت مهارت بحث و گفتگو و اظهار نظر نمودن طراحی شده است. می‌توان به مشکلاتی نظیر کمبود منابع انرژی برای راه انداختن کارخانه‌ها، صنایع و وسایل حمل و نقل اشاره کرد و این‌که این کشورها دیگر پولی برای تأمین سایر نیازهای خود ندارند و ممکن است مجبور به قرض گرفتن از کشورهای دیگر بشوند. در زمینه‌ی راه‌حل‌ها؛ تولید کالاهای صنعتی و صادر کردن آنها به جای نفت، تقویت کشاورزی، صرفه‌جویی در مصرف منابع نفتی و جلوگیری از اتلاف آنها، تبدیل نفت به کالاهای دیگر مثل کودشیمیایی، پلاستیک و غیره (پتروشیمی) و فروختن آنها با قیمت بیشتر به کشورهای دیگر از جمله راه‌حل‌هاست.

۳- ایران، کویت، پاکستان، هند، ژاپن، چین

و ... (سایر کشورهای آسیا)

دانستنی‌های معلم :

تاج محل: تاج محل بنای باشکوهی است در آگرای هند که در قرن ۱۷، شاه جهان امپراتور مغول آن را به عنوان مقبره‌ی همسرش ممتاز محل بنا کرد. عملیات ساختمانی تاج محل حدود ۲۰ سال به طول انجامید. این بنا گوهر و نمونه‌ی عالی معماری به حساب می‌آید. نمای آن از مرمر سفید و دارای نقش‌های تزیینی زیادی است که بر سنگهای نیمه‌قیمتی حجاری شده است. نمای کلی تاج محل شامل چهار مناره و یک گنبد است. ویژگی برجسته‌ی تاج محل این است که جو محیط موجب تغییر رنگ آن می‌گردد؛ در سپیده‌دم به رنگ سرخ، هنگام روز به رنگ سفید و در غروب به رنگ نارنجی درآمده و در نور مهتاب نیز رنگ آبی به خود می‌گیرد.

ژاپن و کشورهای صنعتی جنوب شرقی آسیا: ژاپن امروزه به عنوان یک کشور پیشرفته‌ی صنعتی شهرت عام دارد. این کشور از سال ۱۹۴۵ میلادی یعنی بعد از جنگ دوم جهانی و در حالی که در اثر جنگ به ویرانه‌ای تبدیل شده بود با سرعتی بی‌نظیر رو به ترقی نهاد و در میان قدرت‌های بزرگ به دستاوردهای عظیمی در تولید ثروت و فن‌آوری دست یافت. ژاپن از نظر توسعه انسانی یعنی میزان باسوادگی، امید به زندگی و درآمد بالاترین رتبه‌ها را کسب نموده است. در حال حاضر ژاپن از بزرگ‌ترین مراکز بولی و اقتصادی جهان است و به سرعت به نوآورترین کشور در زمینه‌ی فن‌آوری برتر غیرنظامی تبدیل می‌شود.

کشورهای سنگاپور، هنگ‌کنگ، تایوان و کره‌ی جنوبی به چهار «ببر» یا «اژدها»ی آسیای شرقی

۴- ژاپن، تایوان، کره جنوبی، چین

۵- زیرا مهاجرت از روستاها به شهرها بیشتر می‌شود و عده‌ای کار کشاورزی را رها می‌کنند و در کارخانه‌ها و مراکز خدماتی شهرها مشغول به کار می‌شوند.

۶- پاسخ‌ها متفاوت است. برای مثال دیوار چین در چین، تاج محل در هند، شهر مکه در عربستان و ...

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

نمونه‌ی فعالیت‌های کتاب

۱- مهم‌ترین محصول کشاورزی آسیا چه نام دارد؟

گندم ذرت برنج پنبه

۲- پیشرفته‌ترین کشور صنعتی آسیا کدام کشور

است؟

ژاپن هند تایوان اندونزی

۳- کشورهای آسیایی از چه طریقی می‌خواهند

مشکل کمبود غذا و ازدیاد جمعیت را در این قاره حل کنند؟

۴- در مقابل عبارات صحیح حرف (ص) و در

مقابل عبارات غلط حرف (غ) بگذارید.

* در آسیا جمعیت شهرنشین بیشتر از جمعیت

روستائین است. (غ)

* تعداد شهرهای پرجمعیت چند میلیونی در

آسیا در حال افزایش است. (ص)

* صنعت ماهی‌گیری در ژاپن رونق فراوان

دارد. (ص)

* آسیا از نظر معادن و منابع زیرزمینی فقیر

است. (غ)

(عمدتاً ژاپنی) است و در حال ورود به عرضه‌ی تولیدات صنعتی و مونتاژ صادرات می‌باشند - به یک دسته‌ی گاز در حال پرواز تشبیه کرده‌اند که ژاپن در آن پرنده‌ی راهنماست.

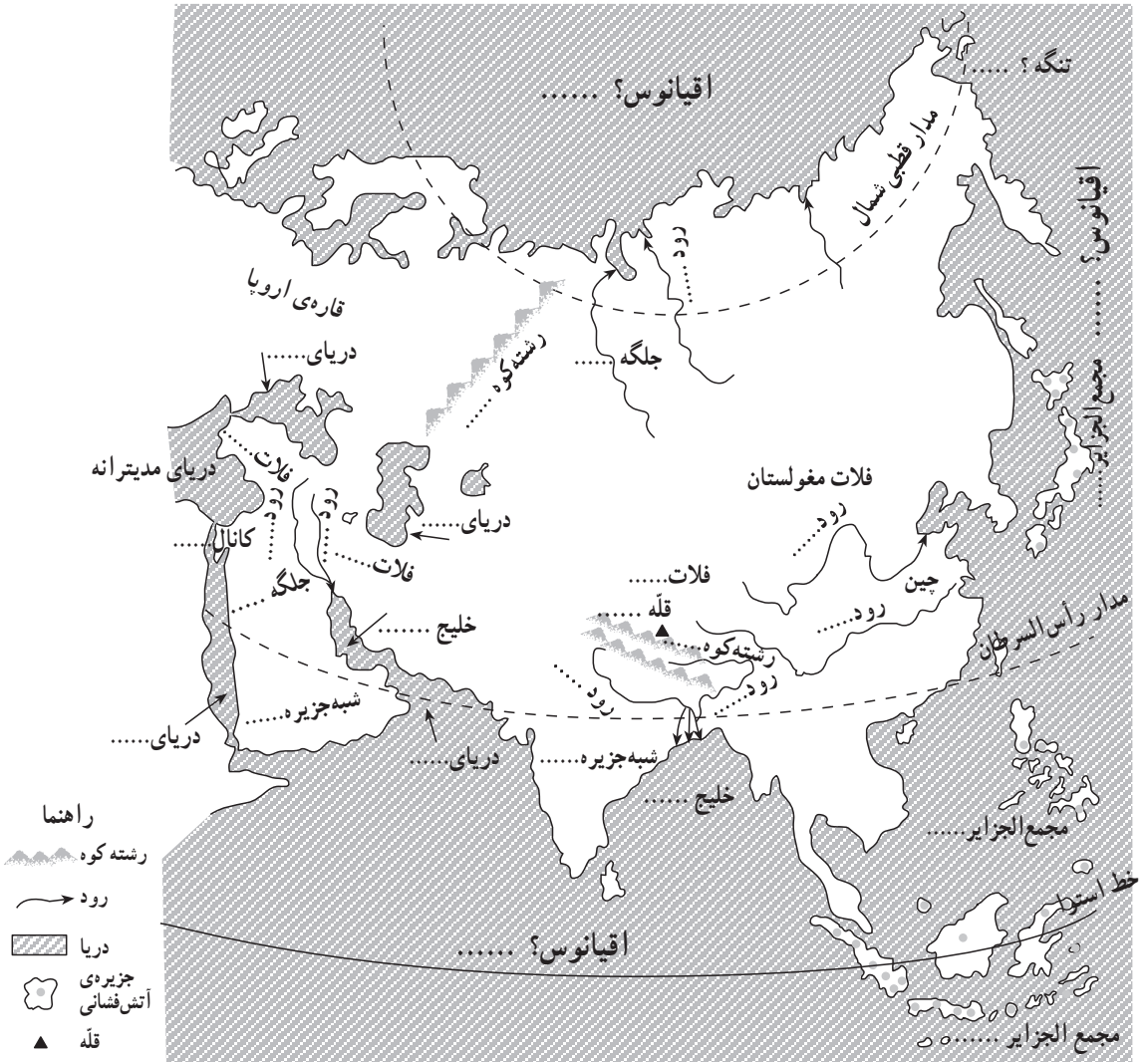
آسه آن ASEAN: به اتحادیه‌ی ملل آسیای جنوب شرقی با عضویت اندونزی، مالزی، فیلیپین، تایلند، سنگاپور و برونتی که با هدف پیشرفت اقتصادی در منطقه از سال ۱۹۶۷ شروع به فعالیت نمود، آسه آن می‌گویند.

شهرهای پرجمعیت قاره‌ی آسیا: رشد شهرهای میلیونی و مادرشهرها در قاره‌ی آسیا روز به روز بیشتر می‌شود. در سال ۱۹۹۵ از بین ۱۵ شهر دنیا که بیشترین جمعیت را داشته‌اند، ۸ شهر در قاره‌ی آسیا قرار داشته است. این ۸ شهر عبارتند از توکیو (۲۶ میلیون نفر)، کلکته (۲۰ میلیون نفر)، شانگهای (۱۹ میلیون نفر)، پکن (۱۹ میلیون نفر)، بمبئی (۱۹ میلیون نفر)، سئول (۱۸ میلیون نفر)، جاکارتا (۱۷ میلیون نفر) و کراچی (۱۶ میلیون نفر).

معروفند که همگی در سه دهه‌ی اخیر از رشد متکی به صادرات بهره برده‌اند. از این میان کشورهای تایوان و کره‌ی جنوبی جمعیت و قلمرو وسیع‌تری نسبت به بندر شهرهای سنگاپور و هنگ‌کنگ دارند. کره‌ی جنوبی توسعه‌ی خود را یک دهه بعد از تایوان آغاز کرد و عمیقاً وابسته به تعدادی مجتمع‌های عظیم صنعتی یا کیبول است که از آن میان چهار مجتمع (سامسونگ، هیوندای، لاکمی، گلداستار و دوو) به اندازه‌ی نصف تولید ناخالص ملی این کشور فروش داشته‌اند. اما تایوان دارای تعداد فراوانی شرکت‌های کوچک است که عموماً در یک یا دو عرصه تخصص دارند. سرانه‌ی تولید ناخالص ملی کره‌ی جنوبی در سال ۱۹۶۰ میلادی به اندازه‌ی غنا بود (۲۳۰ دلار) ولی در طول سه دهه ۱۲ برابر گردید.

اقتصاددانان به دلیل سطح ناهم‌گون توسعه‌ی اقتصادی، کشورهای سنگاپور، هنگ‌کنگ، کره‌ی جنوبی و تایوان را در ردیف نخست و سپس دولتهای پهناورتر آسیای جنوب شرقی یعنی مالزی، تایلند و اندونزی را - که محرک آنها سرمایه‌گذاری خارجی

نقشه‌ی گنگ طبیعی آسیا

نقشه گنگ بالا را در مدرسه تکثیر و برای پاسخگویی در اختیار دانش آموزان قرار دهید.

- ۱- روی نقشه نام اقیانوس‌های اطراف قاره‌ی آسیا را بنویسید.
- ۲- روی نقشه نام دریاها و خلیج‌ها را بنویسید.
- ۳- نام رشته کوه‌ها، قله‌ها و فلات‌های بلند آسیا را بنویسید.
- ۴- نام شبه جزیره‌های عربستان و هند را روی نقشه بنویسید.
- ۵- نام ۳ مجمع‌الجزایر مهم شرق و جنوب شرقی آسیا را بنویسید.
- ۶- نام تنگه و کانال معروف این قاره را بنویسید.
- ۷- نام دلتای بنگال را روی نقشه بنویسید.
- ۸- نام رودها و جنگله‌های آسیا را بنویسید.
- ۹- نقشه را به دلخواه رنگ آمیزی کنید.

عنوان درس: آیا قاره‌ی افریقا فلات وسیع و کم‌ارتفاعی است

هدف کلی: آشنایی با موقعیت و ناهمواری‌های قاره‌ی افریقا
هدف‌های جزئی:

- ۱- آشنایی با موقعیت قاره‌ی افریقا
- ۲- آشنایی با رشته‌کوه‌ها و قله‌های مرتفع افریقا
- ۳- آشنایی با وضعیت و ویژگی‌های کلی ناهمواری‌های افریقا
- ۴- آشنایی با نام و موقعیت رودهای مهم افریقا
- ۵- آشنایی با نام و موقعیت بیابان‌های افریقا

هدف‌های رفتاری: دانش‌آموزان پس از پایان درس باید بتوانند:

- ۱- موقعیت قاره‌ی افریقا را روی کره‌ی زمین بیان کنند.
- ۲- موقعیت این قاره را روی نقشه نشان دهند.
- ۳- رشته کوه اطلس و قله‌های مرتفع کنیا و کلیمانجارو را به عنوان ارتفاعات مهم قاره‌ی افریقا نام ببرند.
- ۴- درباره‌ی علت تشکیل دریاچه‌ها در شرق افریقا و چگونگی آنها توضیح دهند.
- ۵- علت نامناسب بودن کناره‌های افریقا را برای ایجاد بندر بیان کنند.
- ۶- رودهای مهم قاره‌ی افریقا را نام ببرند.
- ۷- دو بیابان مهم قاره‌ی افریقا را نام ببرند.
- ۸- رشته کوه شمال غربی، قله‌های مرتفع، رودها و بیابان‌های قاره‌ی افریقا را روی نقشه‌ی گنگ معین کنند.
- ۹- تنگه‌ها و کانالی را که، به ترتیب، افریقا را به اروپا و آسیا پیوند می‌دهد نام ببرند و روی نقشه‌ی گنگ معین کنند.

وسایل مورد نیاز: تخته و گچ، نقشه‌ی جهان‌نما یا کره‌ی جغرافیایی، نقشه‌ی طبیعی افریقا (دیواری) نقشه‌ها و عکس‌های کتاب، تکثیر نقشه گنگ افریقا مندرج در کتاب معلم.

روش پیشنهادی ارائه‌ی درس: عنوان درس را روی تخته بنویسید. از دانش‌آموزان بخواهید هرچه درباره‌ی افریقا به ذهن آنها می‌رسد بیان کنند و پاسخ‌ها را روی تخته بنویسید و آنها را دسته‌بندی کنید؛ از نظر موقعیت افریقا، ویژگی‌های آب و هوایی، بیابان، جنگل، سیاه‌پوستان و... ویژگی‌های طبیعی و انسانی را جدا کنید و با یک توضیح کلی درباره‌ی شگفتی‌های قاره‌ی افریقا، مثلاً جنگل‌های استوایی، صحرای بزرگ و مانند اینها پاسخ‌های دانش‌آموزان را تکمیل و زمینه‌ی مناسب را برای تدریس فراهم کنید، آن‌گاه با استفاده از نقشه‌ی جهان‌نما یا کره‌ی جغرافیایی و سؤال و جواب از دانش‌آموزان موقعیت قاره‌ی افریقا را نسبت به قاره‌ها و اقیانوس‌های مجاور معین کنید. پس از آن از دانش‌آموزان بخواهید به نقشه‌ی افریقا در کتاب درسی خود توجه کنند و باز با سؤال و جواب از آنها نام رشته‌کوه مهم شمال غربی افریقا، قله‌های بلند، رودها و مسیری را که تا دریا طی می‌کنند معین کنید. آنها را به طولانی بودن رود نیل و عبور از کشورهای مختلف توجه دهید. با توجه به آموخته‌های قبلی درباره‌ی دلتایی که رود نیل در مصب خود به‌مدیرانه به‌وجود آورده است توضیح دهید و از آنها بخواهید به عکس کتاب توجه کنند و سؤال کنید این دلتا در کدام کشور قرار دارد؟ فایده‌ی این دلتا چیست؟ چرا تمدن قدیمی مصر که از اولین تمدن‌های بشری است در کنار این رودخانه

به وجود آمده است؟ دلتای نیل چه تأثیری در اقتصاد و زندگی مردمان این ناحیه دارد؟

دانش‌آموزان با استفاده از آموخته‌های قبلی (در درس آسیا در سالهای گذشته) پاسخ خواهند داد. سپس دانش‌آموزان را متوجه شکست‌ها و گودال‌های شرق افریقا کنید و درباره‌ی تشکیل گودال‌ها، دریاچه‌ها و آبشارها در محل گسله‌ها توضیح دهید.

از دانش‌آموزان بخواهید «آیا می‌دانید» مربوط به صحرای بزرگ افریقا و آبشار ویکتوریا را در کتاب مطالعه کنند و محل صحرا و حدود وسعت آن را روی نقشه نشان دهند و اطلاعات اضافی درباره‌ی پدیده‌های شگفت‌انگیز صحرا را در اختیار آنها بگذارید.

از دانش‌آموزان بخواهید فعالیت‌های کتاب را که عمدتاً کار و تمرین با نقشه است در کلاس انجام دهند و شما پاسخ‌های صحیح را به آنها بگویید. بالاخره نقشه‌ی گنگ افریقا را که قبلاً تکثیر کرده‌اید در اختیار آنان بگذارید تا به عنوان تکلیف منزل روی آن تمرین کنند.

پاسخ صحیح فعالیت‌های کتاب:

۱- همه‌ی موارد با توجه به نقشه‌ی مندرج در کتاب روی نقشه نوشته می‌شود.

۲- کشتی از تنگه‌ی باب‌المنذب عبور می‌کند و وارد دریای سرخ می‌شود و پس از عبور از کانال سوئز به دریای مدیترانه وارد می‌شود. سپس از تنگه‌ی جبل الطارق گذشته و به اقیانوس اطلس می‌رسد و در بندر العیون پهلو می‌گیرد. این کوتاه‌ترین مسیر است در غیر اینصورت باید قاره‌ی افریقا را دور بزنند.

۳- تقریباً از وسط افریقا، نام مدارهای

رأس السرطان و رأس الجدی روی نقشه نوشته می‌شود.

۴- چون بیشتر سواحل و کناره‌های افریقا صاف و بدون بریدگی است.

۵- نیل

نمونه‌ی پرسش‌های ارزش‌یابی:

۱- افریقا به وسیله‌ی دریای از اروپا و به وسیله‌ی دریای از آسیا جدا می‌شود.

۲- چرا در شرق افریقا دریاچه‌ها و گودال‌های متعددی بوجود آمده است؟

۳- آیا در سواحل و کناره‌های افریقا بنادر متعددی ایجاد شده است؟ بلی خیر

دلیل بیاورید :

۴- در شمال غربی افریقا کدام رشته کوه وجود دارد؟

اطلس کنیا کلیمانجارو
ویکتوریا

۵- دو بیابان مهم قاره‌ی افریقا را نام ببرید.

۶- صحرای بزرگ افریقا در کدام سمت این قاره قرار گرفته است؟

شمال غربی جنوب شمال
شرق

۷- رودهای مهم قاره‌ی افریقا را نام ببرید.

- نمونه‌ی فعالیت‌های کتاب

- نقشه‌ی گنگ افریقا

دانستنی‌های معلم :

صحرای بزرگ افریقا: صحرای بزرگ که بیش

از ۸ میلیون کیلومتر مربع، یعنی ۵ برابر ایران، وسعت

دارد، بزرگترین بیابان جهان است که از ساحل اقیانوس اطلس در غرب تا دریای سرخ در شرق کشیده شده است و در شمال قاره‌ی افریقا واقع است، در حدود $\frac{1}{3}$ صحرا را توده‌های ماسه می‌پوشاند. بادهای شدیدی به طور مداوم ماسه‌ها را در هوا پخش می‌کند و شکل توده‌های ماسه‌ای را تغییر می‌دهد اما در بیشتر قسمت‌های صحرا ماسه‌ی کمتری وجود دارد و از زمین‌های برهنه و صخره‌ای یا سنگ‌های کوچک پوشیده شده است. در قسمت‌های بزرگی از صحرا هیچ‌گونه اثری از حیات یافت نمی‌شود.

باران در صحرا بسیار کمیاب است و بارش سالانه در بیشتر قسمت‌های آن بارانی کمتر از ۲۵ میلی‌متر است. ریزش باران نامنظم و به صورت رگبارهای شدید و کوتاه می‌باشد، حتی ممکن است چند سال بین رگبارها فاصله بیفتد.

از نظر تقسیمات سیاسی صحرا بین ۹ کشور افریقایی تقسیم شده است: الجزایر، چاد، مصر، لیبی، مالی، موریتانی، مراکش، نیجر و سودان. در برخی از نقاط صحرا واحه‌های حاصل‌خیزی وجود دارد. در این واحه‌ها آب‌های زیرزمینی به سطح زمین آورده شده با آن درختان خرما و میوه و غلات آبیاری می‌شود.

مردم صحرا شامل بربرهای کشاورز و عرب‌های چادرنشین و قبایل طوارق هستند که به دور سر و صورت و بینی و دهان خود برای مقابله با گرد و غبار صحرا پارچه‌ای می‌بندند و کوچ‌نشین‌اند و به نگهداری شتر و بز و گوسفند اشتغال دارند. چهره‌ی قسمت‌هایی از صحرا خصوصاً الجزایر و لیبی به علت کشف ذخایر

غنی نفت و گاز در حال تغییر است.

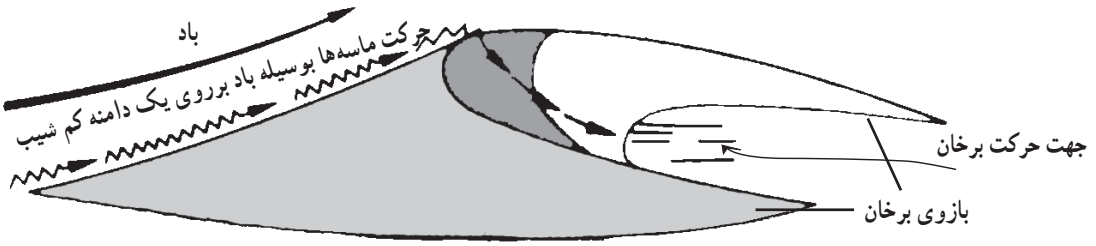
به نام دریاچه‌ی ناصر در پشت سد به وجود آورده است. طول رود نیل در مصر 1200 کیلومتر است این رود شرایط پیدایش پرجمعیت‌ترین شهر آفریقا (قاهره) را در کنار خود فراهم کرده است.

در جغرافیای جهان واژه‌ی صحرا (Sahara) اختصاص به بیابان یا صحرای بزرگ آفریقا دارد و نباید به اشتباه در مورد بیابان‌های دیگر بکار رود.

رود نیل: نیل طولانی‌ترین رودخانه‌ی جهان است با طول 6670 کیلومتر که از کشور بوروندی، با نام رودخانه کاگرا، سرچشمه می‌گیرد و پس از پیوستن شعبه‌های دیگری به آن، به دریای مدیترانه می‌ریزد. نیل سفید با طول 800 کیلومتر بزرگترین قسمت این رود است. حد متوسط آبی که از نیل به دریا می‌ریزد 3000 متر مکعب در ثانیه است. مساحت حوضه‌ی آن $2/870/000$ کیلومتر مربع می‌باشد. سد بزرگ آسوان که با کمک‌های اقتصادی و مهندسی شوروی سابق بر روی این رود در مصر احداث شده و در 1971 به پایان رسیده بزرگترین دریاچه‌ی مصنوعی جهان را

برخان: تپه‌های ماسه‌ای بیابانی به شکل هلال را برخان می‌نامند. نام برخان را اولین بار در ترکستان (آسیای میانه) به این تپه‌ها داده‌اند. طرف کم شیب برخان جهت باد غالب را در منطقه نشان می‌دهد و قسمت پرشیب آن پشت به جهت وزش باد غالب است. دانه‌های ماسه در طرف کم شیب بر روی هم می‌غلتنند و بالا می‌روند و با رسیدن به رأس برخان به دامنه‌ی پرشیب آن می‌غلتنند و بدین ترتیب برخان به جلو حرکت می‌کند. دوبازوی برخان در جهت مخالف نیروی وزش باد قرار می‌گیرند.

جهت حرکت برخان
بازوی برخان

برخان